

Odievanie a obuv v starovekom Grécku.

Jedným z typických znakov každého obdobia v histórii ľudských dejín je i odievanie a obuv ľudí rôznych kultúr a spoločenských vrstiev. Grécka kultúra dospela v oblasti odievania k štýlu, ku ktorému sa z času na čas vracajú módni tvorcovia dodnes. Vytvorila typ odevu, ktorý na človeku voľne splýval, bol jednoduchý, takmer bez šitia, ale zároveň dekoratívny. Bol takmer rovnaký pre ženy i mužov a v priebehu storočí prekonal iba malé zmeny.

Základom všetkých druhov oblečenia bol pravouhlý pruh tkaniny, z ktorého sa upravovali všetky druhy šiat. Všeobecným oblečením bol **chitón**, pozostávajúci z dvoch pruhov tkaniny, zošitých, alebo zapínaných na dvojité gombíky na ramenách a bokoch. Na ruky existovali buď len prosté otvory, alebo dlhé rukávy. Chitón bol z jemného, vlneného plátna, niekedy s plisovanými záhybmi. V gréckej literatúre bol označovaný ako milétske rúcho. Tento kus odevu nosili muži aj ženy, pričom grécke ženy nosili vždy chitón s krátkymi rukávmi a barbarské ženy s dlhými rukávmi. Ženám slúžil ako spodný odev a naň si ešte obliekali **peplos**, strihovo zhodný s chitónom, dlhý a bohato riasený, na ramenách zošitý alebo zopnutý sponou, na bokoch niekedy otvorený, inokedy zošitý. V demokratickom Grécku nosili chitón všetci - robotníci, roľníci, otroci - tí mali chitón krátky a zopnutý iba na ľavom ramene, bez možnosti nariasenia. Nazýval sa **exomis**.

V Grécku vzniklo veľa typov plášťov, rôzne aranžovaných, ale všetky mali základ v obdĺžnikovom kuse tkaniny. Napríklad **chlaina** a **diplax** sa spínali na ramene sponou a boli často z pestrých tkanín. **Chlamys** bol zase vojenský plášťik, nosený na jednom ramene a tiež zopnutý sponou. Klasickým plášťom bol **himation**, ktorý sa stal základom všetkých ďalších antických plášťov, najmä rímskej tógy a predstavoval zložito aranžovaný kus látky o veľkosti dva krát tri metre. Obrúcal sa šikmo okolo postavy, pričom jedno rameno zahaľoval a druhé ostávalo voľné. Vytváral bohatú škálu záhybov ktoré majstrovsky zachytili antickí sochári.

Spodnú bielizeň Gréci nepoznali, no ženy vynašli spôsob ako si vylepšiť tvar poprsia. Obrúcali si okolo tela pás jemnej kože, alebo plátna, ktorý sa nazýval **strophion**.

Pokrývky hlavy mali malý význam. Ženy si väčšinou zväzovali vlasy stužkami a šatkami, ktoré boli súčasťou účesu. Na verejnosti si prehodili cez hlavu cíp plášt'a alebo závoja, ktorými si zakrývali tvár. Bežný bol plochý klobúk, tzv. **petasos**, ktorý používali najmä jazdci a pútnici ako ochranu pred slnkom. Malý guľovitý klobúk nosili rybári, remeselníci a veslári. Polguľovitou čiapku zase nosili roľníci. Nesmieme zabudnúť ani na veniec, ktorý nosili víťazi rozličných hier.

Obuv odrážala prirodzenú kultúru tela. Buď sa nenosila žiadna obuv, deti chodili bosé až do plnoletosti, alebo sa dávala prednosť voľnej a vzdušnej obuvi. Najrozšírenejším typom boli **sandále**, s jednoduchou koženou podrážkou a koženými remienkami, ktoré sa šnurovali okolo nohy. Spôsob viazania bol individuálny a nosili ich tak ženy ako aj muži, ženské sandále sa však vyznačovali jemnejším materiálom. Z orientu, hlavne Perzie sa do Grécka dostali uzavreté topánky. Bojovníci, lovci a pútnici nosili vysoké čižmy, v celku alebo šnurovacie. Práve vysoké čižmy sa pôvodne označovali názvom **koturny**, ale za čias Aischyla sa stali spolu s chitónom súčasťou divadelného kostýmu. Boli z mäkkej kože, polovysoké. V rímskom období koturnom pribudla veľmi vysoká podrážka, ktorá opticky zvyšovala postavu človeka.

V klasickom období podliehal gréckym odev iba malým miestnym a vývojovým zmenám. Najbadaateľnejší bol rozdiel v dórskom a iónskom odevu. Dórsky šat bol strohý a jednoduchý, iónsky zase okázalejší, bohatší, ovplyvnený Orientom.

V poklasickej dobe je možné sledovať odklon od prirodzenej, prostej línie odevu. Vplyvy z východu sa výbojmi Alexandra Veľkého zintenzívňujú, dovážané sú drahé materiály, najmä hodvábné textílie, bohato vzorované. Túžba po veľkoleposti a nádhere potlačila to, čo zdôrazňovalo klasické Grécko - prirodzenosť. Módne sú vysoké, štíhle línie a preto sa na odevoch zvyšuje pás a používa ľahká, bohato riasená látka. Ženy nosia namiesto vlneného peplosu iba ľahký **peronatrix** zopnutý na ramenách a previazaný vysoko nad pásom. Nosil sa i šál - **akteon**, z jemných a drahocenných orientálnych materiálov.

Vývojom prešla aj farebnosť textílií. V homérskom období boli odevy často pestré, s votkanými geometrickými, ba aj figurálnymi motívami. V klasickej dobe zas prevažovala biela farba, no o to väčšia farebnosť prevládla v nasledujúcom helénskom období. Gréci, snáď ako všetky národy, pripisovali farbám symbolický význam. Šafránovo žltá bola slávnostná farba, ostrá červená znakom spartánskych veliteľov a červená, farbená čistým purpúrom, bola dlho (do stredoveku) vyhradená pre vládarov. Hetéry sa odlišovali od počestných žien odevom so sivými pruhmi.

Použitá literatúra:

PhDr. M. Lamarová, PhDr. L. Kybalová CSs., Estetika odievania, SPN Bratislava, 1984